

Essence, purpose and task of tax planning at the enterprise

Nairi Fedyshyn

Lviv Polytechnic National University,
UKRAINE, Lviv, S. Bandery street 12,
E-mail: nairifedyshyn@ukr.net

The tax burden on business minimizing is a very actual problem for today. This problem can be solved by the tax planning concept implementation.

The article presents the essence of tax planning as an activity (it is a part of the business as an independent and risk activities aimed at profits obtaining through the basic management functions implementation for the efficient management of tax and other entrepreneur subject's liabilities to the state) as manner (the usage of certain techniques to minimize and optimize the amount of taxes and charges that must be paid by business subject), as an option (an entrepreneur activity subject can choose from different ways of economic and financial activities, and, in particular, can consider what tax consequences it may occur), as a system (it consists of interrelated elements: subjects and objects, the relationship between which are regulated by the legislative and normative acts on accounting, taxation and statement) as a totality (mix in it all above given interpretations).

The purpose of tax planning at the enterprise is to minimize and optimize taxes, taking into account the probable risks. An entrepreneur activity subject's tax minimizing means a total reduction of the enterprise's tax liabilities to the state. An entrepreneur activity subject's tax optimizing means the best selection between many different alternatives of business providing in accordance with established criteria for determining the optimal amount of payments in the different levels budgets and the single social tax.

The task of tax planning at the enterprise is the methods and instruments of tax planning usage according to its basic principles to optimize and minimize the tax payments of an enterprise, effectiveness evaluation of these measures, effective information provision and organizing the process of tax planning

Сутність, мета та завдання податкового планування на підприємстві

Наїрі Федішин

Національний університет "Львівська політехніка",
УКРАЇНА, м. Львів, вул. С. Бандери, 12,
E-mail: nairifedyshyn@ukr.net

Обґрунтовано важливість вирішення проблеми визначення сутності, мети та завдання податкового планування на підприємстві. Розглянуто основні підходи до тлумачення сутності податкового планування. Визначено мету податкового планування суб'єкта господарювання як мінімізацію та оптимізацію податкових зобов'язань перед державою з урахуванням імовірних ризиків, які при цьому можуть виникати. Наведено основні завдання податкового планування відповідно до поставленої мети та з відповідно до елементів податку.

Ключові слова – сутність податкового планування на підприємстві, мета, завдання, податки, податкове планування, суб'єкти господарювання, мінімізація, оптимізація.

I. Вступ

Для податкової системи України на сьогоднішній день характерна наявність великої кількості податків, зборів та інших платежів у бюджет та позабюджетні фонди, що в свою чергу зумовлює значне податкове навантаження на суб'єкти підприємницької діяльності. Тому перед менеджерами підприємств постає проблема, вирішення якої повинно забезпечити мінімізацію цього податкового навантаження та оптимізацію сплати податків, за умов дотримання законодавчих вимог та одночасно забезпечення збереження обігових коштів підприємства для подальшого розвитку його діяльності. Саме ці проблеми можуть бути вирішеними в рамках податкового планування на підприємстві. Тому важливим є вирішення проблеми визначення сутності, мети та завдання податкового планування на підприємстві.

II. Сутність податкового планування на підприємстві

Для кращого розуміння сутності податкового планування розглянемо тлумачення цього поняття в різних літературних джерелах (табл. 1).

Отже, інформація, наведена в табл. 1 відповідно до ключових слів у визначенні сутності терміну «податкове планування» свідчить про те, що податкове планування може бути охарактеризоване і як діяльність, і як спосіб, і як вибір, і як система. Сутність податкового планування як діяльності полягає в тому, що воно є складовою частиною підприємництва, як самостійної та ініціативної ризикової діяльності, спрямованої на отримання прибутку, за допомогою виконання основних функцій менеджменту для раціонального управління податковими та іншими зобов'язаннями суб'єкта господарювання перед державою.

Таблиця 1

Визначення терміну «податкове планування» з різних джерел

№ з/п	Ключове слово у визначенні	Тлумачення терміну "податкове планування"	Джерело інформації
2		Основа частини фінансово-господарської діяльності як фізичних, так і юридичних осіб. Плануючи податкові наслідки своєї діяльності важливо знати куди, коли, як і скільки необхідно сплатити податки, а також які існують способи, що дають змогу не перепащувати податки, максимізувати доходи, діючи на основі законних способів і методів, залишаючись в рамках етики бізнесу. Податкове планування будується на знанні податкового права, чинного податкового законодавства.	14, с. 119-120
3	Діяльність	Діяльність з розробки та практичного застосування схем, які дають змогу знизити податковий тиск, це методи і заходи, спрямовані на збільшення коштів, які залишаються в розпорядженні підприємства після сплати належних податків. При цьому податкове планування повинне спиратися не лише на аналіз поточного законодавства, а й на застосування прийнятної політики фіскальних органів з податкової оподаткування та перспективне законодавство для уникнення в майбутньому податкових витрат при укладанні тих чи інших угод.	8, с. 9
4		Законописний спосіб обходу сплати податків за допомогою використання шляг і прийомів зменшення податкових зобов'язань, які дозволені законодавством. Суть податкового планування полягає у виборі оптимальних варіантів фінансово-господарської діяльності підприємства з метою досягнення мінімального рівня податкових зобов'язань.	12, с. 203-204
5		Законодавчо дозволений спосіб обходу податків з використанням нападків на законні шляги і можливості й зменшення податкових зобов'язань	6, с. 52-53
6		Спосіб і форм уникнення податків, вважається законним способом раціоналізації грошових потоків і максимізації вартості бізнесу.	3, с. 329
7	Способ	Способи вибору оптимального рішення побудови правових форм вищою і нижчою формами і можливі варіанти їхньої інтерпретації в рамках чинного податкового законодавства.	5, с. 30
8		Вибір між різними варіантами здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства і розміщення його активів з метою досягнення найвищого рівня податкових зобов'язань, що виникають при цьому. В основі податкового планування лежить максимальне використання усіх визначених законом податкових шляг та реалізація оптимальних податкових схем.	17, с. 415, 10, с. 792
9	Вибір	Вибір оптимального, з точки зору комерційного податкоплатника, послідовності і побудови правових форм діяльності з метою зняття податкового тягаря в рамках чинного податкового законодавства.	13, с. 9
10	Система	Система заходів підприємства, спрямована на максимальне використання можливостей чинного законодавства з метою загальної оптимізації його податкових платежів, один з методів уникнення податків.	18, с. 501
11	Сутність	Сутність шлягових дій, об'єднаних в єдину систему і направлених на максимальне врахування можливостей оптимізації податкових платежів в рамках загального стратегічного, в тому числі і фінансового планування фірми.	4, с. 4

Сутність податкового планування як способу обумовлює використання певних прийомів, за допомогою яких можна зменшити та оптимізувати суму податків та зборів, що повинен сплачувати суб'єкт підприємництва. Сутність податкового планування як вибору полягає в тому, що податкове законодавство та практика підприємницької діяльності на будь-якій стадії життєвого циклу суб'єкта господарювання забезпечує можливість багатоваріантності його функціонування та розвитку. Тому суб'єкт господарювання може вибирати із різних способів здійснення господарсько-фінансової діяльності, і, зокрема, враховувати, які при цьому можуть настати податкові наслідки і яким чином краще зменшувати податкове навантаження на підприємство. Сутність податкового планування як системи означає те, що воно складається із взаємопов'язаних елементів. Елементами системи податкового планування є: суб'єкти (на підприємстві - фахівці з податкового планування, за межами підприємства – консультанти, аудиторі та контролюючі органи), об'єкти (податки, збори та інші платежі в бюджети різних рівнів). Взаємозв'язок між суб'єктами та об'єктами системи податкового планування регламентується законодавчо-нормативними актами з питань обліку, оподаткування та звітності. Податкове планування як сукупність означає поєднання в ньому сутності податкового планування і як діяльності, і як способу, і як вибору, і як системи.

Оскільки податкове планування є складовою частиною системи управління підприємством, то важливе значення має визначення мети такого планування.

III. Мета податкового планування на підприємстві

Узагальнення тлумачень, наведених у словниках [1, с. 1383; 2, с. 543] дає змогу констатувати, що мета – це предмет прагнення, те що необхідно здійснити, задача, яку потрібно вирішити, заздалегідь намічений задум.

Дослідження мети податкового планування на підприємстві на сьогоднішній день є досить актуальною проблемою. Погляди науковців стосовно того, якою ж власне є кінцева мета податкового планування суб'єкта господарювання (табл. 2) дещо відрізняються, однак їх можна вважати взаємодоповнючими.

Таблиця 2

Визначення мети податкового планування на підприємстві з різних джерел

№ з/п	Мета податкового планування на підприємстві	Джерело
2	Збільшення прибутку підприємства за рахунок мінімізації податкових платежів	9, с. 51; 7, с. 29
3	Створення умов, що сприяють збільшенню прибутку за рахунок скороченого, комплексного і цілеспрямованого використання різних режимів оподаткування	15, с. 41-42
4	Вибір такого шлягу, при якому можливим є накопичення грошових ресурсів, які вивільняться у ході такого планування	12, с. 205;
5	Досягнення прийнятної рівня прибутку підприємства з урахуванням фактора ризику за допомогою оптимізації податкового портфеля суб'єкта господарювання. Причому така податкова оптимізація не має нічого спільного із зняттям податкових наслідків, бо мінімізація податків сама по собі не завжди відповідає стратегічним цілям діяльності підприємства.	3, с. 334
6	Оптимізація податкових платежів підприємства, при якій показник рентабельності діяльності суб'єкта господарювання наближається до максимуму, а ризики, пов'язані з реалізацією конкретного варіанта податкового планування, - до мінімуму.	10, с. 15-16

Інформація, наведена в табл. 2 дає змогу прослідкувати еволюцію поглядів учених на мету податкового планування суб'єкта господарювання. Аналогічно, і під час реалізації концепції податкового планування на певному підприємстві фахівці з управління суб'єктами господарювання по-різному розглядають мету такого планування. Спочатку основну мету податкового планування на підприємстві вбачають у мінімізації загальної суми зобов'язань перед бюджетами різних рівнів з податків та зборів, потім – у вивільненні грошових коштів, яке при цьому виникає. Згодом менеджери суб'єкта господарювання, набуваючи досвіду запровадження та реалізації податкового планування, можуть оцінювати ризики цього планування та розглядають вже не мінімізацію, а оптимізацію податкових платежів.

Тому доцільним вважаємо конкретизувати поняття мінімізації та оптимізації податкових зобов'язань суб'єкта господарювання.

У тлумачному словнику української мови сказано, що мінімальний – це дуже малий, найменший з ряду подібних, а мінімізувати означає зводити/звести до мінімуму [2, с. 554]. Як зазначає Т.А. Гусева у [5, с. 14-15] податкова мінімізація – це максимально можливе зниження всіх податків. Прагнення мінімізувати податкові зобов'язання може призвести до порушення чинного законодавства. Мінімізація оподаткування суб'єкта господарювання має на меті зниження суми податків, зборів та ін. платежів до сплати в бюджети різних рівнів та позабюджетні фонди, тобто мінімізацію податкових зобов'язань підприємства перед державою. Однак, враховуючи те, що мінімізація податків не є основною метою господарської діяльності підприємства, то кожен суб'єкт господарювання встановлює для себе

прийнятні критерії зниження суми податкових платежів в межах реалізації концепції податкового планування, які органічно вписують у весь процес управління підприємством.

Словники [2, с. 699; 16, с. 515] пояснюють оптимізацію так: 1. вибір найкращого варіанта з багатьох можливих, поліпшення якого-небудь процесу для досягнення його максимальної ефективності; 2. процес приведення системи в найкращий стан. Податкова оптимізація – це процес, пов'язаний з досягненням певних пропорцій всіх аспектів діяльності суб'єкта господарювання в цілому, здійснюваних ним угод та проектів [5, с. 14-15]. Оптимізація оподаткування суб'єкта господарювання передбачає «вибір у рамках податкового планування такого варіанту організації та ведення господарської діяльності (з безлічі альтернатив), який забезпечує найкращий кінцевий фінансовий результат за рахунок раціональної податкової політики підприємства та використання податкових інструментів у межах чинного законодавства» [11, с. 171]. Однак, критерії визначення оптимальної суми платежів і зборів у бюджеті різних рівнів та єдиного соціального внеску встановлює для себе сам платник податків, залежно від його загальногосподарської стратегії, від вимог податкового законодавства та із врахуванням можливих ризиків податкового планування на підприємстві. Такі критерії оптимальності податкових платежів можуть виражатись як в абсолютному значенні (загальна сума податкових платежів до сплати, сума отриманого прибутку та ін.), так і у відносному (відношення суми прибутку до суми сплачених податків та ін.). Також варто врахувати те, що мінімізацію оподаткування в деяких випадках можна розглядати як варіант його оптимізації.

Отже, метою податкового планування на підприємстві є мінімізація та оптимізація оподаткування з врахуванням можливих ризиків. Відповідно до цієї мети встановлюють завдання податкового планування, вирішення яких приведе до успішної реалізації загальногосподарської стратегії суб'єкта господарювання.

IV. Завдання податкового планування на підприємстві

Як вказано у тлумачному словнику [2, с. 297] завдання – це наперед визначений для виконання обсяг роботи; мета, до якої прагнуть. Відповідно до поставленої мети завданнями податкового планування на підприємстві є застосування методів та інструментів податкового планування із дотриманням основних його принципів для оптимізації та мінімізації податкових платежів цього підприємства, оцінювання результативності реалізації цих заходів, ефективне інформаційне забезпечення та організування процесу податкового планування.

Крім того, до завдання податкового планування на підприємстві можна додати визначені А.В. Єлісеєвим у [7, с. 39-40] завдання податкового планування відповідно до елементів податкової системи (рис. 1)

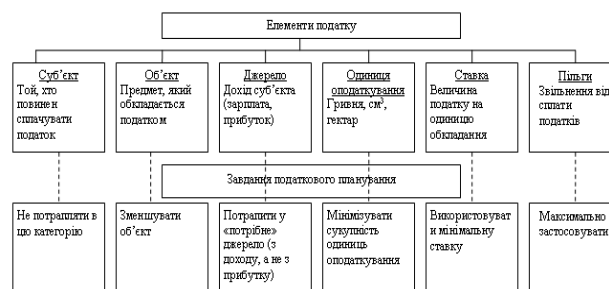

Рис. 1. Завдання податкового планування відповідно до елементів податку

Висновки

Отже, узагальнивши вищевикладене, можна стверджувати, що у сучасних умовах господарювання підприємницькі структури повинні здійснювати свою діяльність із врахуванням законодавчих можливостей зниження податкового навантаження. Вирішення цієї проблеми можливе за допомогою реалізації концепції податкового планування, сутність якого є досить багатогранною. Зокрема, податкове планування на підприємстві може бути охарактеризоване як діяльність, як спосіб, як вибір, як система і як сукупність. Податкове планування як діяльність полягає в тому, що воно є складовою частиною підприємництва, як самостійної та ініціативної ризикової діяльності, спрямованої на отримання прибутку, за допомогою виконання основних функцій менеджменту для раціонального управління податковими та іншими зобов'язаннями суб'єкта господарювання перед державою. Податкове планування як спосіб обумовлює використання певних прийомів, за допомогою яких можна зменшити та оптимізувати суму податків та зборів, що повинен сплачувати суб'єкт підприємництва. Податкове планування як вибір полягає в тому, що суб'єкт господарювання може вибирати із різних способів здійснення господарсько-фінансової діяльності, і, зокрема, враховувати, які при цьому можуть настати податкові наслідки і яким чином краще зменшувати податкове навантаження на підприємство. Податкове планування як система означає те, що воно складається із взаємопов'язаних елементів: суб'єктів (на підприємстві - фахівці з податкового планування, за межами підприємства – консультанти, аудитори та контролюючі органи), об'єктів (податки, збори та інші платежі в бюджеті різних рівнів). Взаємозв'язок між суб'єктами та об'єктами системи податкового планування регламентується законодавчо-нормативними актами з питань обліку, оподаткування та звітності. Податкове планування як сукупність означає поєднання в ньому сутності цього планування і як діяльності, і як способу, і як вибору, і як системи.

Визначення сутності мети податкового планування на підприємстві дає змогу розглядати розвиток взаємодоповнюючих поглядів на цю проблему. Спочатку основну мету податкового планування на підприємстві вбачають у мінімізації загальної суми зобов'язань перед бюджетами різних рівнів з податків та зборів, потім – у вивільненні грошових коштів, яке при цьому виникає.

Згодом менеджери суб'єкта господарювання, набуваючи досвіду запровадження та реалізації податкового планування, можуть оцінювати ризики цього планування та розглядають вже не мінімізацію, а оптимізацію податкових платежів. Мінімізація оподаткування суб'єкта господарювання має на меті зниження суми податків, зборів та ін. платежів до сплати в бюджети різних рівнів та позабюджетні фонди, тобто мінімізацію податкових зобов'язань підприємства перед державою. Оптимізація оподаткування суб'єкта господарювання передбачає вибір певного варіанту організування та ведення господарської діяльності, який забезпечує найкращий кінцевий фінансовий результат. При цьому необхідно врахувати встановлені критерії визначення оптимальної суми платежів і зборів у бюджети різних рівнів та єдиного соціального внеску, залежно від загальногосподарської стратегії суб'єкта господарювання, від вимог податкового законодавства та із врахуванням можливих ризиків. Таким чином, метою податкового планування на підприємстві є мінімізація та оптимізація оподаткування з врахуванням імовірних ризиків.

Відповідно до цієї мети встановлюють завдання податкового планування, вирішення яких приведе до успішної реалізації загальногосподарської стратегії суб'єкта господарювання. Зокрема, завданнями податкового планування на підприємстві є застосування методів та інструментів податкового планування із дотриманням основних його принципів для оптимізації та мінімізації податкових платежів цього підприємства, оцінювання результативності реалізації цих заходів, ефективне інформаційне забезпечення та організування процесу податкового планування. Також відповідно до елементів податкової системи до завдань податкового планування відносяться намагання не потрапляти в категорію платників податку, зменшення об'єкту та сукупності одиниць оподаткування, використання прибутку як джерела сплати податків, а також використання мінімальних ставок та максимально можливе застосування законодавчо наданих пільг.

Література

- [1] Большой Экономический Словарь / [под ред. А.Н. Азирилияна] – Москва: "Институт новой экономики", 2007. – 1472 с.
- [2] Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2007. – 1736с.
- [3] Вишневский В.П. Налогообложение: теории, проблемы, решения / В.П. Вишневский, А.С. Веткин, Е.Н. Вишневская и др.; под общ. ред. В.П. Вишневого. – Донецк, ДонНТУ, ИЭП НАН Украины, 2006. – 504с.
- [4] Вылкова Е.С. Налоговое планирование : Учебное пособие. / Е.С. Вылкова / – Спб.: Изд-во СПбГУЭФ, 2000. – 96с.

- [5] Гусева Т. А. Налоговое планирование в предпринимательской деятельности: правовое регулирование. Монография / Т.А. Гусева. – М.: Волтерс Клувер, 2006. – 472с.
- [6] Евстигнеев Е.Н. Основы налогообложения и налогового права: Учеб. пособие. /Е.Н. Евстигнеев/ – М.: ИНФРА-М, 2000. – 120 с.
- [7] Єлісеєв А.В. Податкове планування. / А.В. Єлісеєв, М.П. Підлужний. – Дніпропетровськ: ВКК «Баланс-клуб», 2008. – 208с.
- [8] Єлісеєв А.В. Податкове планування. Мінімізація податків законними способами. / А.В. Єлісеєв, М.П. Підлужний. – Львів, Центр Бізнес-Сервісу, 2003. – 320 с.
- [9] Загородній А.Г. Податки та податкове планування підприємницької діяльності: Монографія. / А.Г. Загородній, А.В. Єлісеєв. – Львів, Центр Бізнес-Сервісу, 2003. - 152 с.
- [10] Иванов Ю. Б. Налоговое планирование: принципы, методы, инструментарий: Монография. / Ю. Б. Иванов, В. В. Карпова, Л. Н. Карпов. – Х. : ИД "ИНЖЭК", 2006. – 272с.
- [11] Иванов Ю.Б. Проблеми податкового регулювання і планування податкових платежів. Наукове видання / Ю.Б. Иванов, О.М. Тищенко, К.В. Давискіба, В.В.Карпова, Л.М. Карпов, І.А. Серова; [За заг. ред. докт. екон. наук, професора Ю.Б. Іванова. - Харків: ХНЕУ, 2006 - 240с.]
- [12] Крисоватий А.І. Податковий менеджмент: Навчальний посібник. / А.І. Крисоватий, А.Я. Кізима. – Тернопіль: Карт-бланш, 2004. – 304 с.
- [13] Соловєв І.Н. Как избежать ошибок при налоговом планировании. Налоговые санкции. / И.Н. Соловев. – М. "Налоговый вестник", 2002. – 208 с.
- [14] Сутырин С.Ф. Налоги и налоговое планирование в мировой экономике/ С.Ф. Сутырин, А.И. Погорлецкий / Под ред. Сутырина С.Ф. - СПб.: Изд-во В.А. Михайлова, Изд-во "Полиус", 1998. – 577 с.
- [15] Сухарева Л.О. Податкове планування в системі управління підприємством: Монографія / Л.О. Сухарева, П.М. Сухарев, Я.І. Глущенко – Донецьк: ДонДУЕТ, 2006. – 209 с.
- [16] Экономическая энциклопедия / науч.-ред.совет изд-ва "Экономика"; Ин-т экон. РАН; Гл. ред. Л.И. Абалкин. - М.: ОАО "Издательство "Экономика", 1999. – 1055с.
- [17] Фінансово-економічний словник. / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2005. – 714 с.
- [18] Фінанси. Бюджет. Податки: національна та міжнародна термінологія. Том 3 : У 3-х томах / За ред. Єфименко Т.І. – К. : Ін-т світ. екон. і міжнар. відносин НАНУ, ДННУ "Академія фінансового управління", 2010. – 678 с.